

Náučný chodník Opálové bane

Kraj:	Prešovský
Okres:	Prešov
Geomorfologická jednotka:	Slanské vrchy
Geologická jednotka:	sopečné pohorie
Chránené územie:	chránený areál Dubníckej bane
Prístup:	bus Červenica, nám. a pešo k severu po modrej turistickej značke 2,7 km (s prevýšením 160 m) (pozri aj poznámku nižšie)
Východisko:	Červenica, Dubník, turistické rázcestie Slovenské opálové bane 586 m (M), resp. parkovisko pri návštevníckom centre Slovenských opálových baní
Trasa:	Červenica, Dubník: v rámci areálu opálových baní, resp. chráneného areálu Dubníckej bane
Dĺžka, prevýšenie:	1,8 km, prevýšenie 110 m
Čas prechodu:	1 h
Počet zastávok:	14
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: banícke, geovedné, historické, prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2023

Aktuálny stav: Náučný chodník je v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Slovenské opálové bane, s. r. o., Športová 2/7193, 080 01 Prešov, tel. 0850 030 850 (pre volania zo zahraničia 0904 223 300)

Poznámky: (1) Možnosť parkovania vo východisku v areáli návštevníckeho centra Slovenských opálových baní. (2) V blízkosti sa nachádza krátky Náučný chodník kutiskom Dubník s obdobným zameraním (z východiska dostupný po modro značenom turistickom chodníku 700 m s prevýšením 75 m).

Upozornenie: Na trase náučného chodníka a v okolí sa vyskytujú staré banské diela. Vstup do nich je nebezpečný a zakázaný!

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie v spojení s prehliadkou banského podzemia v jeho východisku. Návštevu podzemia pre školské zájazdy odporúčame rezervovať vopred - tel. 0850 030 850 (viac informácií v hesle Dubnícke opálové bane nižšie a na stránke Slovenských opálových baní).

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Červenica. Obec juhovýchodne od Prešova v severnej časti Slanských vrchov v rámci zväčša odlesnenej Lúčinskej kotliny v hornej časti povodí Lúčinského potoka, Červenice a Jedľovca. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1427. V jej katastrálnom území v južných svahoch masívu vrchu Dubník sa nachádza bývalá banícka **osada Dubník pri baniach na drahý opál**, najstarších na svete.

Opál. Amorfný minerál, chemicky hydratovaný oxid kremičitý, vyplňajúci vo forme hniezd a žiliek trhliny v materskej hornine, ktorými v rámci záverečnej fázy vulkanickej činnosti prenikajú roztoky bohaté na SiO₂. Môže byť celistvý, hroznovitý, obličkovitý, kvapľovitý, guľovitý, hluzovitý či tvorí konkrécie. **Drahý opál** je mliečnobiely alebo čierny a opalizuje - hrá dúhovými farbami -; **ohnivý opál** je žltý alebo červenkastý a môže, ale nemusí opalizovať; **obyčajný opál** je sivý, čierny alebo zelený a neopalizuje. Názov opál pochádza zo slova upala v sanskrite znamenajúceho drahokam. Opál sa využíva v zlatníctve a klenotníctve. Na Slovensku je hojný v neovulkanitoch (andezitoch, tufoch, tufitoch, limnokvarcitoch) v Herľanoch, Ponickéj Hute, Svätom Antone, Krupine, Šášovskom Podhradí a v Dubníku pri Červenici (viac pozri v samostatnom hesle Dubnícke opálové bane). Opál z ložísk v okolí Červenice v Slanských vrchoch - mineralogicky najcennejší typ opálu a jediný drahý opál, ktorý sa vyskytuje na území Európy a Ázie - bol v roku 2016 certifikovaný pod zemepisným označením **Slovenský opál**. Vyskytuje ako mliečny (biely priehľadný a polopriehľadný) alebo krištáľový (krištáľovo priehľadný a polopriehľadný) s hrou farieb viditeľnou na povrchu i vo vnútri. Na Dubníku je materská hornina andezit čiastočne presýtená opalizujúcou opálovou hmotou vo forme plôšok, vrstvičiek a žiliek.

Dubnícke opálové bane. Bane na drahý opál severne od obce Červenica v území jej osady Dubník v severnej časti Slanských vrchov, jediné vo svete až do objavenia nálezísk v Mexiku a Austrálii v 19.

storočí. Prvá písomná zmienka o drahom opále na našom území je v povolení ťažby, vydanom cisárom Rudolfom II. v roku 1597. Nie je vylúčené, že sa na území Slovenska opál ťažil už v rímskej dobe. Kutacia a ťažobná činnosť prebiehala vo väčšej miere od polovice 18. do polovice 20. storočia s rozmachom najmä po roku 1845, keď si bane prenajal viedenský klenotník Salomon Johann Nepomuk Goldschmidt. Sláva ešte vzrástla po prezentácii dubníckych opálov a šperkov jeho synom Adolfom Goldschmidtom na svetovej výstave vo Viedni v roku 1873, na základe čoho mu panovník ako nešľachticovi udelil titul rytier a získal i pre potomkov dedičný predikát Libanka podľa tunajšej lokality ťažby. Po prvej svetovej vojne upadajúcu ťažbu na Libanke i ostatných banských poliach v roku 1922 ukončili. Najväčší, tu v koryte potoka v Červenici v roku 1775 nájdený opál zvaný **Harlekýn** (594 g) je uložený v Prírodnohistorickom múzeu vo Viedni. Tunajšie opály obľubovali členovia rodiny cisára Napoleona - cisárovná Jozefína nosila opál Trójsky oheň. Banské chodby dosahujú v 17 horizontoch - z ktorých je päť zatopených - dĺžku asi 24 km. Ťažbu opálu v oblasti Dubníka nanovo otvorili v roku 2012. Od roku 2015 prezentuje v štôlni Jozef spoločnosť **Slovenské opálové bane** verejnosti časť starých banských chodieb s expozíciami vzoriek opálov a iných minerálov a historických banských svetidiel, nástrojov a vozíkov, a to celoročne v otváracích hodinách za vstupné prehliadkovou trasou v dĺžke 1,2 km (45 - 60 min).

Chránený areál Dubnícke bane. Chránené územie vyhlásené severne od obce Červenica v Slanských vrchoch v roku 1964 na ochranu mimoriadne veľkého a vedecky významného sídliska viacerých druhov netopierov v priestoroch opustených podzemných diel opálových baní v lokalite Dubník. Tu bola opísaná prvá zimujúca kolónia netopiera dvojfarebného v rámci Československa. Areál je súčasťou rozsiahlejšieho rovnomenného územia európskeho významu, chrániaceho aj lesné porasty (súčasť sústavy Natura 2000).

Národná prírodná rezervácia Šimonka > Náučný chodník kutiskom Dubník

Slanské vrchy. Mohutné, prevažne zalesnené pohorie na východnom Slovensku s pretiahnutým pôdorysom severo-južného smeru, dlhé asi 50 km s max. šírkou okolo 15 km, zužujúce sa na dvoch miestach - v oblasti Dargovského priesmyku a Slanského sedla - len na 1 - 2 km. Zaberá územie medzi Vyšnou Šebastovou, Herľanmi, Skárošom, Kazimírom, Zámutovom a Okružnou. Južné, asi 28 km dlhé ohraničenie pohoria (medzi Skárošom a Kazimírom) tvorí slovensko-maďarská štátna hranica, za ktorou pokračuje ešte v dĺžke zhruba 10 km ako Szalánci-hegység. Pohorie s hrasťovou štruktúrou, vyzdvihnuté pozdĺž severo-južných okrajových zlomov, budujú v prevažnej miere neogénne andezity a ich pyroklastiká, len ojedinele v južnej časti dacity. Priečne zlomy pohorie členia na nerovnako vyzdvihnuté časti - podcelky -, z ktorých najvyšším je Šimonka (1 092 m n. m.) na severe pohoria. V strednej časti sú na niekoľkých miestach obnažené intrúzie dioritového porfyritu. Odrazom stratovulkanickej a mladšej hrasťovej stavby je silno členitý hornatinový reliéf so skalnými hrebeňmi a bralami na vyvetrávajúcich lávových prúdoch a s odlesnenými kotlinkami (Zlatobanská, Lúčinská, Banská) a brázdami (Salašská) s hladko modelovaným reliéfom na komplexoch relatívne menej odolných tufov. Pre uvedené horninové kombinácie a členitý reliéf je typický výskyt zosuvov. V najjužších častiach na juhu pohorie križujú dopravné komunikácie medzinárodného významu - Dargovským priesmykom (473 m n. m.) vedie cesta I. triedy 19 z Košíc na slovensko-ukrajinskú hranicu vo Vyšnom Nemeckom a Slanským sedlom (312 m n. m.) prechádza viackoľajná železničná trať 190 Košice - Čierna nad Tisou.

Názvy informačných panelov

1. Náučný chodník Opálové bane (*obsahuje aj upozornenia pre návštevníkov chodníka*)
2. Opálové bane (*plán náučného chodníka so znázornením banských diel*)
3. Vznik opálu na Dubníku

4. Centrálna jama Fedö
5. Charakteristika opálu
6. Baňa Ľudovít
7. Vegetácia Slanských vrchov
8. Vegetácia Slanských vrchov (*dva panely*)
9. Prehistória a veľká povrchová dobývka
10. Zoológia chráneného areálu Dubníckej bane, územia európskeho významu Dubníckej bane a chráneného vtáčieho územia Slanské vrchy
11. Horný Jozef a bučiny
12. Geológia Slanských vrchov
13. Netopiere na Libanke
14. Banský revír Libanka (rok 1905) | Osada Dubník (rok 1905) (*dva panely*)

